

LUND UNIVERSITY

Dendrokronologisk analys av Skörstorps kyrka i Falköping - komplettering

Linderson, Hans

2019

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Linderson, H. (2019). *Dendrokronologisk analys av Skörstorps kyrka i Falköping - komplettering*. (Dendrorapporter i Lund; Vol. 2019:77). Lund University.

Total number of authors:
1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

LUND UNIVERSITY

DEPARTMENT OF QUATERNARY GEOLOGY
KVARTÄRGEOLOGISKA AVDELNINGEN
HANS LINDERSON

30 sept. 2016
03 sept 2019

Nationella Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, rapport nr 2016:40 2019:68

Hans Linderson

**DENDROKRONOLOGISK ANALYS AV SKÖRSTORPSKYRKA I
FALKÖPING – KOMPLETTERING***

Uppdragsgivare:K-Märkt Byggnadsvård AB, Solistvägen 9, 54157 Skövde. Org Nr 556683-8396
Kontaktperson: Mats Renström Tel 0703 419083

Område: Blekinge **Prov nr:** 16771-16784 16863-872* **Antal sågprov:** 14+9*

Dendrokronologiskt objekt: Efter renovering pga hussvamp

Resultat:

Dendro nr:	Prov Nr : beskrivn bb= bindbjälke sp=sparre	Träd- slag	Antal år ; radier (annat än två)	Splint (Sp) Bark (B) Vankant (W)	Datering av yttersta årsring i provet	Beräknat Fällningstid V(vinterhalv- året) E (efter)	Trädets groddår /egenålder ±10 uppskattning
16771	1; Rem	Tall	192	Sp 12, ej W	1559	1597-1637	1350 e kr
16772	2;Rem	Tall	99;3	Sp 33, ej W	Ej datering		150
16773	3;Rem	Tall	229	Sp 20, ej W	1577	1607-1647	1335 e kr
16774	4;BindbjA	Tall	172	Sp 47, ej W	1608	1611-1651	1420 e kr
16775	5;bindbjB	Tall	204	Sp 80, ej W	(1641)	(1641-1651)	(1420 e kr)
16776	6;BindbjD	Tall	151;3	Sp 62, W	1614	V 1614/15	1440 ekr
16777	7;BindbjH	Tall	91;3	Sp 55, ej W	1594	1594-1614	1480 ekr
16778	8;stj-bj	Tall	115	Ej sp	1592	E 1641-1681	1460 ekr
16779	9; stj-bj	Tall	83	Sp 11, ej W	1566	1605-1648	1460 ekr
16780	10; stj-bj	Tall	127	Ej sp/ sp 30?	Ej datering		180±40
16781	11; stj-bj	Tall	48	Sp 29, W	X		60
16782	12;Högb 1	Gran	47	W	X+3		60
16783	13;Högb 19	Tall	56	Sp 32	Ej datering		70
16784	14;Lagn	Tall	108	Sp 57, W	Ej datering		125
16863*	15;bb C	Tall	132;1	Sp 62, W	1585	V 1585/86	1440ekr
16864*	16;bb F	Tall	183+4;1	Sp 13, ej W	1577	1617-1647	1380ekr
16865*	17;stolpe SO	Tall	79	Sp 76, ej W	1629	1630-1670	1540 e kr
16866*	18;stolpe S	Tall	113;1	Sp 18, ej W	1590	1617-1647	1460ekr
16867*	19;stolpe SV	Tall	77+5;1	Sp?, ej W	1624	E 1628	1530ekr
16868*	20;stolpeNV	Tall	132;1	Sp 61, W	1663	V 1663/64	1520ekr
16869*	21;stolpe N	Tall	70;1	Sp 44, W	(1665)	(V 1665/66)	(1580ekr)
16870*	22;stolpeNV	Tall	67;1	Sp 44 W	(1660)	(V 1660/61)	(1580ekr)
16871*	23;toppsp NV	Tall					
16872*	24;toppspSO	Gran	90	W	Ej datering	-	110

*Provtagning 2019 anges asterix. Resultatuppgifter inom parentes är inte helt säkra uppgifter.

Remstycken, prov 16771-16773

Två prov dateras. Om de är avverkade inför ett gemensamt byggnadstillfälle (samtidigt) så har detta skett någon gång under åren **1607-1637**. Proverna dateras inbördes, vilket indikerar att de är hämtade från samma skog.

Prov 16772 dateras inte. Detta virke avviker även genom sin mycket lägre egenålder. Min tolkning är att virket har en annan datering eller åtminstone från en helt annan ståndort.

Bindbjälkar, prov 16774-16777 & 16863-16864

För att få fram fällningstiden på virket (gäller samtliga) har en så kallad splintstatistik använts. För träden som är cirka 200 år räknar vi 50-90 årsringar i splinten. Det förekommer extremer, för denna typ av virke, som avviker från denna splintstatistik, upp till en av tjugo fall. Detta kan leda till att flera lösningar för när bindbjälkarna anlades. Den mest sannolika är att om man antar att virket är avverkat ”samtidigt” så har detta skett **vinterhalvåret 1614/15**. Måhända kan timmerman-kunnigt folk diskutera alternativa lösningar.

*kompletteringen ger en minst tre år yngre datering så att om virket är avverkat inför ett gemensamt byggnadstillfälle så har detta skett minst under åren 1614-1617. Prov 16863 är avverkat vinterhalvåret 1585/86 och bör vara återanvänd.

Stjärnbjälklaget, prov 16778-16781

Ett prov får en tidsbegränsad datering 1605-1648. Den andra daterade får en så kallad efterdatering (*terminus post quem*). Den kan teoretiskt vara hur ung som helst men mer troligt inryms den i spannet 1641-1681. Om man antar att de är avverkade ”samtidigt” så har detta inträffat **1642-1648**. Prov 16781 har endast daterats relativt till prov 16782. Det specifika året är okänt men är här kallat X. Detta resultat visar att just detta virke, prov 16781, i stjärnbjälklaget är uppfört ungefär samtidigt.

Centrala stolpverket, yttre prov 16865-16867 & inre prov 16868-16870

Det yttre stolpverket får en gemensam datering 1630-1647. Det inre är avverkat omkring vinterhalvåret 1663/64 om man lutar på de något osäkra dateringarna för prov 16869 & 16870.

Högben, prov 16782-16783

Inget av de båda proven dateras, vilket beror huvudsakligen på det lilla antalet årsringar.

Prov 16782 är tre år yngre än prov 16781, vilket kan antyda byggnadstakten men mer troligt visar det att virket har lagrats några år. De båda bör ha stått i ett gemensamt bestånd annars brukar inte enstaka **gran**- och tall-prov internt dateras.

Lagning, prov 16784

Provet har inte varit möjligt att datera. Bedömningen var att virket kunde vara betydligt mer sentida än huvuddelen av det undersökta virket. Jag har därför testat detta speciellt brett, över hela Europa utan resultat.

Hans Linderson, Laboratorieföreståndare, Lunds Universitet

Beskrivning av tabellen ovan

”Dendro-identitetsnummer”, är en unik identitet för varje prov hanterade på laboratoriet.

”Antal år”, årsringar som är analyserade i vissa fall har det inte varit möjligt att mäta årsringsbredden, då har årsringarna räknats, vilket har markerats med ”+n”.

I samma kolumn förekommer någon gång noteringen ”ew” eller ”lw” dessa termer härrör från engelskans early wood (vårved) och late wood (sommarved) och beskriver graden av den yngsta/sista årsringens utveckling. Detta indikerar att virket är avverkat på sommaren.

”splint, vankant, bark” indikerar hur många årsringar som saknas i provet. Förutsatt att provet går att datera och man har vankant eller bark i provet så får man en årsexakt datering (extrema undantag finns). ”nära vankant” uppges när det finns indikationer om detta, till exempel i fältanteckningar eller om en sågskiva följer en naturlig kurvatur i rundvirket. Om vankant (den rundade avslutningen av virket där barken har försvunnit) saknas och splinten syns kan man beräkna fällningsåret med hjälp av splintstatistiken för olika trädslag och förhållanden. Vanligtvis används 17 ± 7 år på ek och en mer varierad bild på tall med en maximal variation på ± 20 år. Saknas splinten (”ej sp”) anges en så kallad ”efterdatering” (*terminus post quem*). Virket får då en äldsta möjliga datering. Teoretiskt kan virket vara hur ungt som helst men mer troligt handlar det om upptill några tiotal år senare avverkning än angivna efterdatering. Detta diskuteras vanligtvis i rapporten.

”Datering av yttersta årsring i provet”, är alltid årsexakt vid en datering. Om provet inte kan korsdateras med en daterad dendrokronologisk serie anges ”ej datering”. Detta uppträder oftast vid ett litet årsringsantal (unga/snabbvuxna/kraftigt nedbrutna träd), udda trädslag (i Sverige är ek och tall bäst), för få prover från den undersökta konstruktionen, störd tillväxt etc.

”Beräknat fällningsår” här görs en beräkning utifrån dateringen av den yttersta årsringen i provet och hur många årsringar som beräknas saknas i provet. Felmarginalen som anges täcker mer än 95 procent av proverna. Finns barken eller vankanten kvar på provet ges dateringen påföljande vinterhalvår om inga andra noteringar har gjorts. Vinterhalvåret avser trädets viloperiod så att ingen årsringsbildning sker i stamvirket, viloperioden påbörjas normalt i augusti och pågår till maj söder om Norrlandsgränsen (ungefär Dalälven). Stamvirkets viloperiod blir succesivt längre mot fjällens trädgräns.

Faktura framställs senare av Lunds Universitet.

Mätresultaten kommer att bevaras på laboratoriet och utnyttjas i universitetets forskning.

Proverna kommer att ingå i RAÄ´s arkiv och förvaltas av laboratoriet

Med hälsning och önskan om fortsatt samarbete

Hans Linderson, Laboratorieföreståndare

Lunds Universitet

Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, Sölvegatan 12, 223 62 Lund

E-post: Hans.Linderson@geol.lu.se

Tel: 046-2227891